

БЕОГРАД – НОВИ САД

14–19. IX 2022.

**НАУЧНИ
САСТАНАК
САДВИСТА
У ВУКОВЕ
ДАНЕ**

**ПУТОПИСИ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ.
ЈЕЗИК СРПСКИХ ПУТОПИСА**

**ЈЕЗИЧКИ ДИНАМИЗАМ – ИНОВАЦИЈЕ И
ЗАСТАРЕВАЊЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

**НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА,
КЊИЖЕВНОСТИ И КУЛТУРЕ НА СТРАНИМ
УНИВЕРЗИТЕТИМА: УЏБЕНИЦИ,
ПРИРУЧНИЦИ И НАСТАВНА СРЕДСТВА**

БЕОГРАД, 2023.

52/1

МЕЂУНАРОДНИ СЛАВИСТИЧКИ ЦЕНТАР
Филолошки факултет, 11000 Београд, Студентски трг 3/1

Овај зборник издаје се уз подршку Министарства културе
и Министарства науке, технолошког развоја и иновација
Републике Србије

**ПУТОПИСИ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ.
ЈЕЗИК СРПСКИХ ПУТОПИСА**

*

**ЈЕЗИЧКИ ДИНАМИЗАМ – ИНОВАЦИЈЕ
И ЗАСТАРЕВАЊЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

*

**НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА, КЊИЖЕВНОСТИ
И КУЛТУРЕ НА СТРАНИМ УНИВЕРЗИТЕТИМА:
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ И НАСТАВНА
СРЕДСТВА**

Светлана М. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК*
Институт за српски језик САНУ
Београд

Оригинални научни рад
Примљен: 30. 11. 2022.
Прихваћен: 22. 2. 2023.

КОВИД ЛЕКСИКА: ПРОТИВНИЦИ И ЗАГОВОРНИЦИ ВАКЦИНАЦИЈЕ (ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКА И КОНЦЕПТУАЛНА АНАЛИЗА)**

У овом раду бавимо се лексичкосемантичком и концептуалном анализом назива за противнике и заговорнике вакцинације на примерима из периода пандемије ковида. Циљ овог истраживања јесте да, на основу дескриптивне и корпусне анализе, укажемо на однос говорника српског језика према заговорницима и противницима вакцинације. Корпус за ово истраживање је вишеструк: поред два електронска корпуса (први, који се односи на медијски дискурс и други, који се односи на дискурс друштвених мрежа), у обзир су узете асоцијације из асоцијативног дела Речника ковида.

Кључне речи: српски језик, јавни дискурс, пандемија.

1. Увод

Кризни период узрокован ширењем ковида рефлектовао се и на језик, а посебно на лексику, о чему сведоче бројна истраживања, како на материјалу српског језика (Јовановић 2020, Ковачевић 2020, Ђордан/Маричић Месаровић 2020, Николић/Слијепчевић Бјеливук/Новокмет 2021, Слијепчевић Бјеливук/Николић 2020, 2022), тако и на материјалу других језика, нарочито енглеског (Торн 2020а, 2020б, Вики/Болоњези 2021, Семино 2020, 2021) и руског (Буцева и др. 2021, Катермина/Липириди 2020, 2021).

Циљ овог истраживања јесте да, на основу дескриптивне и корпусне анализе, укажемо на однос говорника српског језика према заговорницима и противницима вакцинације, односно према вакцинацији уопште током пандемије ковида. Секундарни циљ, у складу је са поставком критичке анализе

* s.slijepcevic@gmail.com

** Истраживање спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, Јавни дискурс у Републици Србији – PDRS.

дискурса, а тиче се разоткривања манипулативних дискурских стратегија коришћених како би се стереотипи и уверења о вакцинацији формирали, учвршћивали или подривали.

Корпус за ово истраживање је вишеструк; поред два електронска корпуса (први, који се односи на медијски дискурс и други, који се односи на дискурс друштвених мрежа), у обзир су узете асоцијације из асоцијативног дела Речника ковида (Слијепчевић Бјеливук/Николић 2022). Највећи део текстова прикупљан је аутоматски према задатим кључним речима (*ковид, корона, коронавирус, вакцина, вакцинација, омикрон, имунизација, Т-ћелије, Кризни штаб*) на два платформама: *BigBoxData* и *Sketch engine*. Прва платформа омогућава прикупљање коментара и дискусија са друштвених мрежа Твитер и Фејсбук на текстове објављене на званичним страницама следећих портала: „Политика“, „Вечерње новости“, „Блиц“, „Данас“, „Информер“, Интернет портал РТС-а и „Б92“, односно на основу задатих речи путем хештега на Твитеру; док друга платформа омогућава избор тачно одређених сајтова са којих се прикупљају подаци. За ову прилику ручно су означени сајтови који су послужили као извори за прикупљање текстова о пандемији.¹ На платформи *BigBoxData* прикупљено је 54 546 јединица (при чему се као јединице рачунају и текстови и коментари у којима се појављују задате кључне речи), док је на платформи *Sketch engine* израђен корпус *Ковид*, који садржи 950 462 речи.²

Методе истраживања асоцијативних поља, разрађене већ у српском језику, у радовима П. Пипера, Р. Драгићевић и других, овде су допуњене методама коришћеним у критичкој анализи дискурса при анализама које се односе на речник у кризним дискурсима како би се однос међу два супротстављеним концептима које истражујемо што боље осветлио, али и како би се улога ових концепата разумела у ширем друштвеном контексту.

Указујући на манипулативне стратегије у дискурсу медија, поједини аутори фокус усмеравају на поларизацију дискурса, која је потпомогнута негативним маркирањем појединих група (Менц 1989: 235), употребом стереотипа и емотивно-експресивне лексике како би се емоционализовале чињенице, те тиме рационални аспект ставио у други план (Водак 1984). Велики је број истраживања која на материјалу енглеског језика анализирају погрешне информације у погледу вакцине, а за чије ширење могу бити одговорни сви учесници у јавном дискурсу (Ван дер Линден и др. 2021); у њима се истиче да за манипулацију и лажне интерпретације, погрешно разумевање и ширење панике, нарочито на друштвеним мрежама могуће је наћи одговорност како код различитих друштвених актера – од представника струке, ауторитета у

¹Текстови су прикупљени са следећих сајтова: covid19.rs, rts.rs, rtv.rs, b92.rs, bbc.com, danas.rs, dw.com, eclinika.rs, espresso.rs, euronews.rs, glas-javnosti.rs, glasamerike.rs, nedeljnik.rs, navidiku.rs, nezavisne.rs, republika.rs, slobodnaevropa.org, srbijadanas.rs, srbija.gov.rs, blic.rs, kurir.rs, vrbamedia.rs, 021.rs, alo.rs, beta.rs, mfa.gov.rs, informer.rs, glassumadije.rs, telegraf.rs, rs.n1info.com.

²Пандемија је изазвала и прављење посебних корпуса, како би се прикупиле и идентификовале (нове) речи у вези с коронавирусом. Они су углавном рађени у већим лексикографским центрима, нпр. Оксфорд, али има и мањих корпуса индивидуалних аутора.

области здравства, као носиоца друштвене моћи – преко медијских актера, до тзв. ботова (Ферара и др. 2020).

Већ је на основу базичног семантичког критеријума супротстављености у односу између заговорника и противника вакцинације јасно да је у питању посебан тип поларизације у дискурсу, те полазимо од те хипотезе да се ови концепти вишеаспектно раслојавају, али да имају и заједничке елементе прагматичке структуре.

О маркирању одређених друштвених група било је речи у досадашњој литератури о пандемији ковида, нарочито на примеру америчког дискурса (на пример, вирус је називан кинеским³ и тиме се подгревала ксенофобија) (Ванг/Каталано 2022). Такође, поједина истраживања указују на то да широко коришћена ратна метафора, поред других функција у кризном дискурсу, има још једну – коришћена је за пребацивање кривице на пацијенте (пацијенти су обележени зато што су болесни) (Лацковић и др. 2021). Дакле, може се рећи да је једно од могућих средстава за изградњу стереотипа управо метафора и импликације које из њене употребе проистичу. Истраживање јавног дискурса у пандемији (Николић/Слијепчевић/Бјеливук 2022) показало је да се као друштвене групе које су претрпеле неку врсту јавног таргетирања (осуђе, срамоћења) у српском дискурсу издвајају: грађани који не поштују мере, грађани који путују у иностранство, држављани Републике Србије који живе у иностранству и противници и заговорници вакцинације. Грађани који не поштују мере називани су *ковид идиоти*, *ковидиоти*, *корона идиоти*, *антимаскери*. О грађанима који путују у иностранство писано је на следећи начин:

Pa upravo zbog tih ludaka koji putuju i imamo pandemiju. A kriva je vlast. Da su zatvorili granice i dali policiji ovlašćenje da strelja svakog idiota koji ne poštuje propisane mere, danas u Srbiji koronavirusa ne bi ni bilo (www.alo.rs, 20. август 2021., коментар).

На почетку пандемије држављани Републике Србије који живе у иностранству осуђивани су и од стране суграђана и од стране јавних актера:

„Ne možemo da sprečimo naše državljane da se vrate u Srbiju, ali možemo da apelujemo na njih. Za njih je najzdravije da ostanu u samoizolaciji tamo gde se nalaze”, rekao je Stefanović (rs.n1.info.com, 17. март 2020); „Pravi akt patriotizma bio bi da Srbi koji žive i rade u inostranstvu ostanu u tim zemljama”, rekla je Brnabić novinarima (BBC 18. март 2020)⁴.

Међу поменутиим групама, уочљиво је да су неке од њих биле изложене маркирању током целог периода (грађани који не поштују мере), неке на самом почетку пандемије (грађани који путују у иностранство, као повратници из иностранства), док су се последње групе формирале с појавом вакцине (противници и заговорници вакцинације). У фокусу овог истраживања управо је последња група.

³ Стигматизација читаве групе људи преко квалификације описана је у Де Роса/Манарини 2020.

⁴ Посебну тежину овој квалификацији даје чињеница да је изговара премијерка.

2.1. Лексичкосемантичка анализа

При широј анализи нових речи које су се појавиле у периоду епидемије ковида, посебно су се издвојиле лексеме из семантичких поља ВАКЦИНА и ЧОВЕК, која се међусобно и укрштају. При лексичкосемантичкој анализи определили смо се за термин семантичко поље будући да смо лексеме класификовали тако да им је семантичка компонента интегрална, а општији хипероним издвојен као назив семантичког поља. У питању је скуп лексема „које припадају различитим граматичким врстама и које могу, али и не морају бити у творбеној вези” (Драгићевић 2007: 239). Међу члановима семантичког поља постоји однос аутономности („однос слободне зависности оличава веза међу речима у различитим групама чија је узајамна зависност условљена нејезичким појавама” (Драгићевић 2007: 241)), с тим што се термин семантичког поља у овом раду делимично модификује и приближава термину асоцијативног поља, зато што не изостављамо експресивне и друге стилски маркиране лексеме. У литератури се као разликовна црта између асоцијативног и семантичког поља наводи одбацивање лексема које су плод личног односа говорника према лексеми-доминанти (Драгићевић 2007: 239). Међутим, како лексеме у нашем раду обухватају нове речи и одраз су односа које говорници српског језика имају према новим појавама, неопходно их је укључити у анализу, а незахвално је прогнозировать хоће ли стилска маркираност опстати и какав ће им нормативни статус бити у будућности.

У нашем се корпусу, када је реч о односу говорника према вакцинацији и вакцини, издвајају следеће групе:

- (1) лексичко-семантичка група⁵ која означава противнике и заговорнике вакцинације: *антиваксер*, *антивексер*, *антивакционалиста*, *антивакцинатор*⁶, *антивакцинер*, *антивакционалиста*, *антивакцинаш*, *антивакциниста*;⁷ *ваксер*, *вакцинаш*, *вакцинофил*, *проваксер*;
- (2) лексичко-семантичка група која означава женске особе које се противе или заговарају вакцинацију: *антиваксерка*, *антивексерица*, *антивакцинашица*, *ваксерка*, *ваксерица*;
- (3) лексичко-семантичка група која означава покрет у оквиру којег се одређена друштвена група залаже против вакцинације или за њу: *антиваксерија*, *антивакцинаштво*, *антивакцинизам*, *антиваксеризам*, *антиваксерство*, *ваксеризам*;

⁵ Водимо се одређењем лексичко-семантичке групе коју даје Р. Драгићевић да је члановима заједничко то што припадају истој граматичкој врсти, али нису у творбеној вези, те да је чине синоними, антоними и хипоними (Драгићевић 2007: 239).

⁶ Дешава се да, највероватније, ради стилског варирања, у истом тексту буду употребљени различити називи, нпр. наслов је *Кривичне пријаве против антивакцинаша*, а у тексту *На листи 43 антивакцинатора нашао се и познати нишки имунолог* (jezikofil.rs, 24. септембар 2020).

⁷ *Речник нових речи* потврђује употребу лексема из ове лексичко-семантичке групе и пре пандемије ковида, али хетерогеност у творби и фреквентност у употреби долазе до изражаја у медијском дискурсу тек у периоду пандемије ковида. Метонимијским сужавањем противници и заговорници вакцинације сведе се на противнике и заговорнике вакцинације против ковида, а не против других заразних болести.

- (4) лексичко-семантичка група са општијим придевским значењем: *антивакцинални, антивакцинацијски, антивакцинашки, антивакциони, антивакс, авакс*⁸.

Мимо поменутих група остају лексеме *ваксоскептик* (исто што и *вакцина скептик*), *вакцинолог* и *Новакс* (чешће у облику графодеривата *Novax*; као и *Ђоковид 19*), при чему се све могу сврстати у прву, јер, како је анализа асоцијативног поља показала, говорници српског језика сматрају противницима вакцинације и оне који су сумњичави према вакцини против ковида, али и Новака Ђоковића (јављају се индивидуализми с јаком пејоративном компонентом због другог дела контамината *Нолосекташ, Нолоид, нолесници*), а подругљив однос имају и према онима који нису лекари, али износе мишљење јавно о вакцинама (отуда подругљив назив *вакцинолог*). Такође, негативно маркирани окационализми *убадаш* и *егокцинаш* могу се сврстати у исту групу, са значењем заговорника вакцинације. Занимљив је индивидуализам *вакционалност* (бленд настао од речи *вакцина* и *националност*), којом се сугерише неравноправност и при избору вакцине. Посебно се маркирају мање групе унутар групе вакцинисаних особа, те се јављају следеће класификације путем индивидуализама према врсти вакцине: *Чиптар, чиписта, шпајзер*; међу називима за вакцине: *путинка, фајзерица, вуханка, рус, кинез*.

Сама бројност лексема и хетерогеност у погледу начина творбе (показана у ранијим истраживањима (Новокмет 2021, Николић/Слијепчевић Бјеливук 2021, Новокмет 2022, Николић/Слијепчевић Бјеливук 2022) и према критеријуму порекла доводе нас до неколико закључака:

- а) лексеме којима се означавају противници и заговорници вакцинације јесу глобална појава (многе од њих преузете су из енглеског језика и постале су чак део интернационалне лексике у периоду ковида);
- б) брзина којом се шире и изостајање нормативних препорука условила је постојање и опстајање различитих форми, као и несигурност у погледу начина транскрипције, трансфонемизације и трансморфемизације (у прилог томе иде чињеница да опстају паралелне форме с кореном *вакс-* и *векс-*, према енглеском *vax*);
- в) показује се изразита стилска и експресивна маркираност (коју доказује употреба жаргонских суфикса, али и регистри употребе (новинарски, разговорни, интернет жаргон итд.)), али се показује и велики креативни језички потенцијал, с обзиром на то да се поједине речи јављају као брза реакција на нову појаву (*Новакс* нпр.);
- г) ове лексеме доказ су и процеса карневализације, ученог и у другим друштвима и језицима у периоду пандемије ковида (Буцева и др. 2020).

⁸ У ранијем истраживању, на корпусу пре пандемије, показано је да нако жаргонски обележена лексема *антиваксер* (в. Николић/Слијепчевић Бјеливук 2019) преузела је примат у именовану оних који се противе вакцинацији или сумњају у њену учинковитост, у односу на примере као што су: *антивакцинаш, антивакцинер, антивакцинар* и сл.

Дискурс пандемије отпочетка свог настанка обележила је потреба за супротстављањем новопридошлој трагедији, што се чини хумором и смехом, па је завладало готово свеопшто карневалско расположење. Карневализација се јавила као реакција на тешка, трагична времена, чиме се друштво радикално супротставља реалности – употребом псовки, израженим хумором, коришћењем ироније, шала... Као један од узрока за појаву нових речи наводи се и поступак „маскирања”, односно свакодневно ношење маске (Николић/Слијепчевић Бјеливук 2022). Та чињеница произвела је велики број шала којима се показује однос према противепидемијским мерама уопште, а не само према вакцинама (*маскер* и *антимаскер*, *маскне*, *трикени* и сл.), али све те реакције говорника српског језика, заправо, имају функцију психолошке подршке у периоду пандемије.

2.2. Анализа вербалних асоцијација

У другом делу анализе, из *Речника ковида (тематског и асоцијативног)* издвојили смо вербалне асоцијације на следеће стимулусе: *антиваксер*, *антиваксерка*, *вакцина*, *вакцинисати се*, *вакциноскептик*, *теоретичар завере*, *теорија завере*. У поступку израде поменутог речника путем анкете прикупљено је по 300 одговора (асоцијација) за 66 стимулуса.

У следећој табели дати су подаци о дисперзији асоцијативних поља (при чему „асоцијативно поље чини мрежа свих вербалних асоцијација датих на уводну реч”, према Пипер 2009: 86), као и подаци о асоцијатима који су кључни за семантичку и прагматичку структуру посматраних стимулуса:

Сти-мулус	Број оригиналних одговора	Фреквенцијски врх	Асоцијати семантичке структуре	Асоцијати прагматичке структуре
анти-ваксер	156	вакцина (16)	противник вакцине (9), корона (7), човек (4), антиваксерка, ваксер, противник, против вакцине, против вакцинисања (3)	Новак (Ђоковић), будала (12), идиот (8), теоретичар завере (6), протест (5), Несторовић (4), неинформисан, незнање (3)
анти-ваксерка	177	вакцина (16)	жена (12), корона (8), противница вакцинације (5), став, женски антиваксер, противница вакцине (3)	будала (7), Јована (др Јована), теорија завере (6), идиот, теоретичарка завере (4), интернет, необразована, протест (3)

вакци- на	140	игла (27)	корона (19), за- штита, ковид, шприц (9), лек (8), здравље, имунитет (5), беснило (4), бо- лест, вирус, грип, инјекција, против короне (3)	Фајзер (26), спас (5), избор, кинеска, обавезна (3)
вакци- нисати се	167	да (19)	заштита, корона (11), игла (9), за- штитити се (8), вак- цина, пелцовати се (5), имунитет, при- мити вакцију (4), антитела, здравље, имунизација, по- требна, превенција (3)	не (10), обавезно (6), решење, Фај- зер, лични избор (3)
вак- цино- скеп- тик	158	антиваксер (27)	вакцина (13), коро- на (8), сумња (5), скептик, човек (4)	не знам (8), страх (7), ништа, будала, теорија завере (5), несигуран (4)
теоре- тичар завере	184	антиваксер (14)	корона (4), вакцина (3)	будала (12), Нестор- овић (9), иди- от (6), интернет, медији (5), дебил, незнање, равно- земљаш, Фејсбук; Балкан инфо, Мел Гибсон (3)
теорија завере	176	антиваксе- ри (11)	вакцина (7), корона (6)	глупост (10), Бил Гејтс (7), лаж, параноја (6), 5Г, Јутјуб, Несторовић (5), ванземаљци, интернет, медији (4), антиваксер, илуминати, прете- ривање, Дејан Лу- чић, равна земља (3)

Фреквенцијски врх стимулуса *антиваксер* (*вакцина*), *антиваксерка* (*вакцина*), *вакцина* (*игла*) указује на семантичке односе, док прагматички упливи и стереотипни образци долазе до изражаја код стимулуса *вакциниса-*

ти се (да), вакциноскептик (антиваксер), теоретичар завере (антиваксер), теорија завере (антиваксер).

Семантички асоцијати показују директну везу са пандемијом ковида и овом приликом их наводимо како бисмо потврдили хипотезу о метонимијској употреби ових појмова. Другим речима, сви ови појмови најпре се везују за актуелну ситуацију, иако се већина употребљавала и раније, њихова конкретизација се овде огледа у следећим асоцијатима: *корона, ковид, против короне* и сл. Очекивано, међу семантичким асоцијатима показују се односи хипонимије (*антиваксер-човек; антиваксерка-жена*), антонимије (*антиваксер-ваксер*), мотивације и деривације (*антиваксер-антиваксерка; антиваксерка-антиваксер*).

За нашу анализу релевантна је прагматичка структура посматраних асоцијативних поља, којом се показује негативно маркирање (етикетирање), подругљив однос, али и естрадизација питања везаних за вакцинацију, будући да се фреквенција јавних личности може сматрати и културноспецифичним упливом (*др Јована, др Несторовић, Новак Ђоковић...*). Показује се да се стереотипи и према заговорницима и према противницима вакцинације тичу пре свега интелигенције (*будала, идиот, дебил, глупост*), информисаности и образовања (*необразована, незнање*). Спорадично се јављају психолошки и емоционални оквири: *страх, спас, несигуран, параноја, претеривање*, као и изражавање ставова: *не, не знам, ништа, обавезно, решење, лични избор*.

Међу прагматичким асоцијатима јављају се и они којима се показује да се извор или узрок негативно маркираних појмова налази у медијима, на интернету и на друштвеним мрежама (очито да је на стимулусе *антиваксер, антиваксерка, теорија завере* и *теоретичар завере* висока фреквентност асоцијата *интернет* и *медији*).

3. Закључна разматрања

Како би се указало на различите стереотипе и уверења према противницима и заговорницима вакцинације, најпре је урађена лексичко-семантичка анализа, која је показала постојање различитих врста нових речи с нејасним нормативним, али углавном јасним стилским статусом (већина је оказионалног карактера, с јаким упливом жаргонских и негативно маркираних елемената), творбену хетерогеност, опстајање дублетних и триплетних облика за именовање истог појма, са јаким експресивном компонентом, коју уносе суфикси, суфиксоиди, мотивне речи у сливеницама. Такође, узимајући у обзир порекло, може се закључити да негативан однос, те често иронични и саркастични и хумористични став према новим појавама није карактеристика само српског друштва и језика, већ је последица генералног одговора на пандемију ковида.

Асоцијативном анализом показано је да се елементи прагматичке структуре не разликују у међусобно супротстављеним концептима: подједнако се етикетирају и заговорници и присталице вакцинације. Подругљив однос

према њима често у први план ставља образовање, интелигенцију, информисаност, али и изворе информисања (интернет, медије). Приметан је процес естрадизације, такође документован у асоцијативним пољима анализираних речи.

Језичка креативност у доба ковида показала се занимљивом не само са лингвистичког аспекта. Нове речи – кроз које се реализују слике и асоцијације – дозволиле су показивање важних и значајних фрагмената језичке слике света целе пандемијске епохе. Она је сложена, противуречна, нестабилна, трагична, али, истовремено, и оптимистична, а што је најважније – уникатна (и из националне и из глобалне перспективе).

ИЗВОРИ

- АРСЈ:** Р. Драгићевић, П. Пипер, М. Стефановић, *Асоцијативни речник српског језика*, Београд: Београдска књига – Службени лист СЦГ – Филолошки факултет, 2005.
- ОАРСЈ:** Р. Драгићевић, П. Пипер, М. Стефановић, *Обратни асоцијативни речник српског језика*, Београд: Београдска књига – Службени гласник, 2011.
- РК:** С. Слијепчевић Бјеливук, М. Николић, *Речник ковида (тематски и асоцијативни)*, Нови Сад – Београд: Прометеј – Институт за српски језик САНУ, 2022.
- РПШЕК:** Речник појмова из периода епидемије ковида – www.isj.sanu.ac.rs/resnik-rojnova/
- СРЈ:** *Словарь русского языка коронавирусной эпохи*, Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021.

*

Алцазира – www.balkans.aljazeera.net
 Бибиси њуз – www.bbc.com
 Библиотека Матице српске – www.bms.rs
 Дневни лист „Блиц” – www.blic.rs
 Дневни лист „Вечерње новости” – www.novosti.rs
 Дневни лист „Политика” – www.politika.rs
 Јутјуб канал – www.youtube.com
 Народна библиотека Србије – www.nb.rs
 Нова Ес – www.nova.rs
 Радио телевизија Војводине – www.rtv.rs
 Радио телевизија Србије – www.rts.rs
 Слободна Европа – www.slobodnaevropa.org
 Телевизија „Н1” – rs.n1info.rs

ЛИТЕРАТУРА

- Буцева и др. 2021:** Буцева, Т. Н., Х. Вальтер, И. Т. Вепрева, Р. И. Воронцов, Е. Н. Геккина, Е. С. Громенко, И. Б. Дягилева, В. А. Ефремов, А. В. Зеленин, Козловская, В. А. Козырев, М. А. Корнгауз, Н. А. Купина, Т. В. Куприна, С. Д. Левина, Е. В. Маринова, З. И. Минеева, Й. Митурска-Бояновска, В. М. Мокиено, И. В. Нечаева, А. С. Павлова, М. Н. Приёмшова, А. Н. Прокофьева, Л. В. Рацибуская, Ю. С. Ридецкая, А. Романник, В. Д. Черняк, Е. А. Щеглова, *Русский язык коронавирусной эпохи*, Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований российской академии наук.
- Ван дер Линден и др. 2021:** S. Van der Linden, J. Kerr, C. Panagopoulos, Political polarization on COVID-19 pandemic response in the United States, *Personality and individual differences*, 179.
- Ванг/Каталано 2022:** P. Wang, T. Catalano, Social media, right-wing populism, and Covid-19: A multimodal critical discourse analysis of reactions to the 'Chinese virus' discourse, *Pandemic and Crisis Discourse: Communicating COVID-19 and Public Health Strategy*, 323.
- Вики/Болоњези 2021:** P. Wicke, M. M. Bolognesi, Covid-19 discourse on twitter: How the topics, sentiments, subjectivity, and figurative frames changed over time, *Frontiers in Communication*, 6, Article 651997.
- Водак 1984:** R. Wodak, Determination of Guilt: Discourse in Courtroom, *Language and Power*, SAGE, 89–101.
- Де Роза/Манарини 2020:** A. S. De Rosa, T. Mannarini, The Invisible Other: Social Representations of COVID-10 Pandemic in Media and Institutional Discourse, *Social Representations*, 29/2, 5.1–5.35.
- Драгићевић 2007:** Р. Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Драгићевић 2010:** Р. Драгићевић, *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Бордан/Маричић Месаровић 2020:** А. Ђордан, S. Maričić Mesarović, Jezik u doba pandemije kovida-19: terminološka rešenja u srpskom i španskom jeziku, *Komunikacija i kultura online*, XI/11, 51–69. <<http://doi.f1.bg.ac.rs/pdf/journals/kkonline/2020-1/kkonline-2020-11-11-3.pdf>>.
- Јовановић 2020:** Владан Јовановић, О називу једног вируса, *Језик данас*, 15, 1–5.
- Катермина/Липириди 2020:** В. В. Катермина, С. Х. Липириди, Особености отображения пандемии коронавируса в лексике медицинского дискурса (на основе английских неологизмов), *Известия Волгоградского гос. пед. ун-та*, № 4, 147, 170–175.
- Катермина/Липириди 2021:** В. В. Катермина, С. Х. Липириди, Лингвокультурный аспект новой лексики пандемии коронавируса, АПФ&ПЛ, *Тематический выпуск: Антропологическая лингвистика: культурные смыслы в языке*, 2021/2, 49–59.

- Ковачевић 2020:** М. Ковачевић, Стилско-језичка карактеризација српских протагониста коронавирусног Судњег дана, у: М. Лојаница, Д. Бошковић (ур.), *Куга*, Крагујевац: Филум, 159–180.
- Лацковић и др. 2021:** S. Lacković, M. Šporčić, M. Baralić, War and Apocalypse Metaphors in Media Discourse on the Pandemic and Earthquake in Croatia 2020/2021., *Medijska istraživanja*, 27/2, 37–58.
- Менц 1989:** F. Menz, Manipulation strategies in newspapers: a program for critical linguistics, in: Ruth Wodak (ed.), *Language, Power and Ideology*, John Benjamins, 227–281.
- Николић/Слијепчевић Бјеливук 2019:** М. Николић, С. Слијепчевић Бјеливук, Како се зову противници вакцинације?, у: С. Новокмет, С. Слијепчевић Бјеливук, М. Николић (ур.), *Језик око нас*, Нови Сад: Прометеј, 65–69.
- Николић/Слијепчевић Бјеливук 2021:** М. Николић, С. Слијепчевић Бјеливук, Јавни дискурс у периоду епидемије ковида, *Српски језик*, 26, 253–267.
- Николић/Слијепчевић Бјеливук 2022:** М. Николић, С. Слијепчевић Бјеливук, *Српски јавни дискурс у пандемији*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Николић/Слијепчевић Бјеливук/Новокмет 2021:** М. Николић, С. Слијепчевић Бјеливук, С. Новокмет, Нове речи у српском јавном дискурсу као последица пандемије ковида 19, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, LI (1), 365–390.
- Новокмет 2021:** С. Новокмет, Ко су вакцинаши, *Новоречје*, III/4, 33–38.
- Новокмет 2022:** С. Новокмет, Реч године (вакс) у српском јавном дискурсу, *Петнаесети славистични четенија*, Софийски Универзитет „Св. Климент Охридски“, Факултет по славјански филологији (у штампи).
- Пипер 2009:** П. Пипер, Реч *Косово* и њене вербалне асоцијације у српском језику, *Даница*, 15, 85–95.
- Самигулина 2021:** A. D. Samigoullina, English coroneologisms: function and semantics, *Международный научно-исследовательский журнал*, 3–3 (105), 166–170.
- Семино 2020:** E. Semino, “A fire raging”: Why fire metaphors work well for Covid-19. <<http://cass.lancs.ac.uk/a-fire-raging-why-fire-metaphors-work-well-for-covid-19/>>.
- Семино 2021:** E. Semino, “Not soldiers but fire-fighters” – Metaphors and Covid-19, *Health communication*, 36.1, 50–58.
- Торн 2020а:** T. Thorne, #CORONASPEAK – the language of Covid-19 goes viral–2. <<https://language-and-innovation.com/2020/04/15/coronaspeak-part-2-the-language-of-covid-19-goes-viral>>.
- Торн 2020б:** T. Thorne, *Spotlight on COVID: Pandemic language and the role of linguistics*, King’s College London, News Centre. <<https://kcl.ac.uk/news/spotlight-on-covid-pandemic-language-and-the-role-of-linguists-1>>.

Ферара и др. 2020: E. Ferrara, S. Cresci, L. Luceri, Misinformation, manipulation, and abuse on social media in the era of COVID-19, *Journal of Computational Social Science*, 3, 271–277.

Svetlana Slijepčević Bjelivuk

THE COVID-19 LEXIS: VACCINATION OPPONENTS AND THE SUPPORTERS
(LEXICO-SEMANTIC AND CONCEPTUAL ANALYSIS)

Summary

In this paper we analyse new words referring to people that are against the vaccine (opposers) and people that agree with vaccination (advocates) during the COVID pandemic. The lexical and semantic analysis shows that persuasion and manipulation goals of public discourse in the COVID pandemic period are realized by means of various neologisms that reflect stereotypes and general culture models. The conceptual analysis shows that strategies in the Serbian public discourse during the pandemic period established the following processes: polarization of the discourse and stigmatization of certain social groups, based on similar pragmatic frames.

Key words: Serbian language, public discourse, pandemic.

САДРЖАЈ

Исидора Г. БЈЕЛАКОВИЋ (Нови Сад) ЛЕКСИЧКИ ДИНАМИЗАМ У СРПСКИМ КЊИЖЕВНИМ ЈЕЗИЦИМА 18. И 19. ВЕКА.....	5
Александар М. МИЛАНОВИЋ (Београд) ЗАСТАРЕВАЊЕ ЛЕКСИЧКИХ СЛАВЕНИЗАМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ.....	17
Радмило Н. МАРОЈЕВИЋ (Београд) ЉУБОМИР П[РОТИН] НЕНАДОВИЋ И ЊЕГОШЕВО ПЈЕСНИЧКО ДЈЕЛО.....	29
Виктор Д. САВИЋ (Београд) МОРФОЛОШКИ АРХАИЗМИ СРПСКОГА РЈЕЧНИКА ИЗ 1818. ГОДИНЕ.....	43
Ксенија Ј. КОНЧАРЕВИЋ (Београд) РУСИЗМИ У ДЕЛИМА СРПСКИХ ПУТОПИСАЦА ИЗ XIX ВЕКА.....	53
Јелица Р. СТОЈАНОВИЋ (Никшић) УПОТРЕБА ИНФИНИТИВА (И КОНКУРЕНТНОГ СРЕДСТВА <i>ДА</i> + ПРЕЗЕНТ) У ПУТОПИСНОЈ ПРОЗИ ЛАЗАРА ТОМАНОВИЋА.....	63
Ирена Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ (Ниш) СТАРА СРПСКА ПОКЛОНИЧКА ПРОЗА У МУЛТИКУЛТУРАЛНОМ КОНТЕКСТУ.....	75
Снежана П. ВУЧКОВИЋ (Београд) ТВОРБЕНА ПРОДУКТИВНОСТ У ДИЈАХРОНИЈИ И СИНХРОНИЈИ И ФАКТОРИ КОЈИ НА ЊУ УТИЧУ.....	85
Катарина В. БЕГОВИЋ (Београд) ПРИЛОГ ЛЕКСИЧКОЈ И ФРАЗЕОЛОШКОЈ СЕМАНТИЦИ ПРИДЕВА <i>БЕО</i> У ИСТОРИЈИ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.....	97

Милош М. КОВАЧЕВИЋ (Београд) ПОЛУКОНДЕНЗАЦИЈА ЗАВИСНЕ РЕЧЕНИЦЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	109
Миливој Б. АЛАНОВИЋ (Нови Сад) ЗАВИСНЕ КЛАУЗЕ КОРЕФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ОДНОСА.....	121
Јелена Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ (Београд) ПРЕДИКАЦИЈА КАО ВЕРБАЛНА ЕВОЛУЦИЈА И ДИНАМИКА	133
Веран Ј. СТАНОЈЕВИЋ (Београд) О ЕФЕКТУ ПЕРФЕКТИВНОСТИ ИМПЕРФЕКТИВНОГ ВИДА	143
Душка Б. КЛИКОВАЦ (Београд) О УПОТРЕБИ РЕЧИ <i>УКЉУЧУЈУЋИ</i> – СИНТАКСИЧКИ, СЕМАНТИЧКИ И СТИЛСКИ АСПЕКТ	155
Димка САВОВА (Софија) ЈЕЗИЧКЕ ОСОБИНЕ КАПОРОВОГ <i>ПУТОПИСА КРОЗ</i> <i>БИОГРАФИЈУ</i> . УПОТРЕБА УОПШТЕНОЛИЧНИХ РЕЧЕНИЦА	167
Балша Н. СТИПЧЕВИЋ (Београд) О ОБЕЗЛИЧЕНОМ ПАСИВУ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	179
Михаило М. ШЋЕПАНОВИЋ (Београд) (НЕ)КОНТРАХИРАНО ПЕРФЕКАТСКО <i>СЕ ЈЕ</i> И СРОДНЕ ЕНКЛИТИЧКЕ КОМБИНАЦИЈЕ У ГОВОРНИМ ТИПОВИМА ШТОКАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА И САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	191
Ана С. БАТАС (Београд) УТИЦАЈ ПРОЗОДИЈЕ НА КВАЛИТЕТ ВОКАЛА КОД ЖЕНСКИХ ГОВОРНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА	199
Миодраг В. ЈОВАНОВИЋ (Никшић) ПОГЛЕД НА ЛЕКСИКУ ГРИГОРИЈА БОЖОВИЋА У ПУТОПИСИМА ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ	213
Ненад Б. ИВАНОВИЋ (Београд) ФУНКЦИЈА ЛЕКСИКЕ ЕНГЛЕСКОГ ПОРЕКЛА И ВИДОВИ ЊЕНЕ АДАПТАЦИЈЕ У ПУТОПИСУ <i>НОВИ СВЕТ ИЛИ У АМЕРИЦИ ГОДИНУ ДАНА</i> (1934) ЈЕЛЕНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ	223

Милка В. НИКОЛИЋ (Крагујевац) ПУТОПИСНИ ЕЛЕМЕНТИ У РАТНОМ ДНЕВНИКУ БОРИСАВА АТАНАЦКОВИЋА: ЛИНГВОСТИЛИСТИЧКИ АСПЕКТ	235
Данијела С. СТАНИЋ (Београд) ЛИКОВНОСТ КАО СТИЛСКО-ЈЕЗИЧКА И КЊИЖЕВНО-ПОЕТИЧКА ОДЛИКА ПУТОПИСА <i>АФРИКА</i> РАСТКА ПЕТРОВИЋА	247
Тања З. МИЛОСАВЉЕВИЋ (Београд) ЛИНГВОКУЛТУРОЛОШКА АНАЛИЗА <i>ПИСАМА ИЗ НИША – О ХАРЕМИМА</i> ЈЕЛЕНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ	261
Нагаша М. МИЛАНОВ (Београд) ИМЕНИЦЕ СУБЈЕКТИВНЕ ОЦЕНЕ У ПУТОПИСИМА <i>ПИСМА ИЗ НОРВЕШКЕ И. СЕКУЛИЋ И АФРИКА</i> Р. ПЕТРОВИЋА	271
Неђо Г. ЈОШИЋ (Београд) РИЈЕЧИ С ПЕРИФЕРИЈЕ ЛЕКСИЧКОГ СИСТЕМА — ЗАСТУПЉЕНОСТ И ОДНОС ПРЕМА ЊИМА <i>У РЕЧНИКУ САНУ</i>	283
Ђорђе Р. ОТАШЕВИЋ (Београд) ДЕАНТРОПОНИМНИ НЕОЛОГИЗМИ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	293
Светлана М. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК (Београд) КОВИД ЛЕКСИКА: ПРОТИВНИЦИ И ЗАГОВОРНИЦИ ВАКЦИНАЦИЈЕ (ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКА И КОНЦЕПТУАЛНА АНАЛИЗА)	305
Слободан Б. НОВОКМЕТ (Београд) НЕОЛОГИЗМИ БИРАНИ ЗА РЕЧ ГОДИНЕ НА ЕНГЛЕСКОМ ГОВОРНОМ ПОДРУЧЈУ И ЊИХОВА ПРЕДСТАВЉЕНОСТ У СРПСКОМ ЛЕКСИЧКОМ СИСТЕМУ	317
Јелена Љ. ВУЛИЋ (Београд) АНГЛИЦИЗМИ КАО НЕОЛОГИЗМИ У ЈЕЗИКУ ШТАМПЕ СРПСКЕ ДИАЈСПОРЕ У САД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	329

Милан Д. ИВАНОВИЋ (Никшић) О СЕМАНТИЧКО-ПРАГМАТИЧКОЈ ТИПОЛОГИЈИ ИМЕНА „ОД УРОКА” (ПОВОДОМ НАЈСКОРИЈЕГ ПОРАСТА У ФРЕКВЕНЦИЈИ ИМЕНА ВУК).....	341
--	-----

Настава српског језика

Оља Р. ПЕРИШИЋ (Торино) АУТЕНТИЧНИ САДРЖАЈ У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ ЗА ПОЧЕТНИ НИВО.....	355
---	-----

Милица М. МАРИНКОВИЋ (Торино) САВРЕМЕНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ И ОНЛАЈН ЛЕКТОРАТ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА	365
--	-----

Олга М. СТОЈАНОВИЋ ФРЕШЕТ (Минхен) ЈЕЗИЧКА СВЕСНОСТ У РАДУ СА УЧЕНИЦИМА СРПСКОГ КАО ЗАВИЧАЈНОГ ЈЕЗИКА.....	375
--	-----

Дејана Д. МИРКОВИЋ БИРТАШИЋ (Београд) СТРАТЕГИЈЕ И ТЕХНИКЕ ПРЕВОЂЕЊА КУЛТУРЕМА С ФРАНЦУСКОГА НА СРПСКИ ЈЕЗИК.....	385
---	-----

Александер УРКОМ (Будимпешта) ТИПИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ГРЕШКЕ У ПОДУЧАВАЊУ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА КОД МАЂАРСКИХ ГОВОРНИКА	397
--	-----

Душица В. ТЕРЗИЋ (Београд) ОЗНАЧАВАЊЕ ГРЕШАКА У УЧЕНИЧКОМ КОРПУСУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.....	409
--	-----

Зборник Научни састанак слависта у Вукове дане
излази једанпут годишње

За издавача:

Проф. др *Бошко Сувајић*

Уредник:

Проф. др *Александар Милановић*

Редакција:

Проф. др *Јелица Јокановић-Михајлов*

Проф. др *Ана Кречмер*

Проф. др *Александар Милановић*

Проф. др *Драгана Мршевић-Радовић*

Проф. др *Слободан Павловић*

Проф. др *Галина Тјанко*

Рецензенти:

Проф. др *Јелица Јокановић-Михајлов*

Проф. др *Александар Милановић*

Проф. др *Драгана Мршевић-Радовић*

Доц. др *Милена Ивановић*

Проф. др *Милош Ковачевић*

Проф. др *Весна Ломпар*

Техничко уређење:

Катарина Годоровић

Коректор:

Томислав Матић

Графички дизајн:

Биљана Живојиновић

Издавач:

Међународни славистички центар

Филолошки факултет, Београд,

Студентски трг 3

Рукописи се не враћају

Припрема и штампа:

ЧИГОЈА ШТАМПА

Београд, Студентски трг 13

ISSN 0351-9066

ISBN 978-86-6153-720-2

<https://doi.org/10.18485/msc.2023.52.1>

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'367(082)
821.163.41:81(082)
378.147::811.163.41'243(082)
37.091.64/.69(082)

НАУЧНИ састанак слависта у Вукове дане (52 ; 2022 ; Београд)

52. научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, 14–19. IX. 2022. 1, Путописи у српској књижевности, језик српских путописа ; Језички динамизам – иновације и застаревање у српском језику ; Настава српског језика, књижевности и културе на страним универзитетима: уџбеници, приручници и наставна средства / [уредник Александар Милановић]. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2023 (Београд : Чигоја штампа). – 424 стр. : тabelle, graf. prikazi ; 24 cm. – (МЦЦ, ISSN 0351-9066)

Тираж 200. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. – Резимеи на више језика.

ISBN 978-86-6153-720-2

а) Српски језик – Синтакса – Зборници б) Српски путописи – Језик – Зборници в) Српски језик – Високошколоска настава – Зборници г) Наставна средства – Зборници

COBISS.SR-ID 122888457